

Y.B.M.H. 1994

HALKIN DEMOKRASI PARTISI

HADEP

PROGRAM
1994

98-661
1994

T.B.M.M

YER 96-661
YIL 1994
CLT
KSM
KOP
DEM 96-970

KÜTÜPHANESİ

HALKIN DEMOKRASİ PARTİSİ

HADEP

PROGRAM

1994

Hediye
22.11.85

1-GİRİŞ

Bugün dünyada vatandaşlarına refah düzeyi sağlayan bilgi toplumları ile insanların açlıktan öldüğü geri kalmış ülkeler arasında dramatik çelişki yaşanıyor. Geri kalmış ülkeler, bilimsel ve teknolojik geri kalmışlıkları nedeniyle ileri teknolojiye sahip ülkelere sürekli kaynak aktarıyor ve göreceli olarak yoksullaşıyorlar.

Gelişmiş ülkeler, ulusal sınırların kalktığı, çeşitli dillerin ve kültürlerin yanyana yaşadığı çok uluslu birlikleri oluştururlarken, bu gelişme düzeyini yakalayamamış ülkelerde ise her türlü insani değerler yok ediliyor; toplumları ölüme ve sefalet mahkum eden kanlı etnik veya dinsel çatışmalar yaygınlaşıyor. Kanlı çatışmalara sahne olan bu ülkelerin, totaliter ve otoriter katı merkezizetçi sistemlere sahip olmaları, üzerinde durulması gereken bir özelliktir.

Şöven milliyetçi ideolojinin devlete egemen olduğu toplumlarda uygulanan asimilasyon ve etnik arındırma politikaları, karşı şiddet hareketlerini yaratıyor ve iç savaşın kanlı ortamında, toplumların bütün ekonomik kaynakları, kültürel, moral ve insani değerleri yok ediliyor.

Türkiye bu kanlı çatışmaların yoğun olduğu bölgelerden Kafkasya, Balkanlar ve Ortadoğu'nun ortasındadır ve etnik yapısı nedeniyle de bu çatışma bölgeleriyle ilgilidir.

Yine Türkiye, Kürt sorununda, şimdiye kadar uyguladığı yanlış Politikaların sonucu olarak bugünkü sorunlarla karşı karşıya kalmıştır. Bu hem Türkiye'nin demokratikleşmesini engellemiş, hem de ülke kaynaklarının önemli bir bölümünün askeri alanlarda harcanmasıyla ekonomik ve toplumsal gelişme önlenmiştir.

Bu olumsuz gidişin önlenmesi için Kürt sorunu başta olmak üzere, öncelikli sorunların çözülmesi, sivil ve demokratik bir toplum ve devlet yapısının oluşturulması gerekiyor. Bu da Türkiye'de halkın, sivil toplum örgütlerinin ve demokratik kurumların aktif desteğine dayalı demokratik bir iktidarın iş başına gelmesiyle mümkündür.

Demokratik iktidarı ancak demokrat bir parti veya partililer oluşturabilirler.

Oysa Türkiye'de bugüne dek iktidara aday demokrat partilerin kurulmaları veya kurulduktan sonra gelişmeleri ve varlıklarını sürdürmeleri egemen güçler tarafından önlenmiştir.

Kendisini ister sağda, ister solda tanımlasın, Türkiye'de si-

yasal partiler ve siyasal kadrolar, statükocu ve otoriter anlayışlarını sürdürüyorlar

Düzen partilerine, genellikle ırkçı ve şöven milliyetçi anlayışa sahip, çağ dışı değerleri savunan, halkı dışlayan veya pasif bir topluluk olarak politikalarının aracı gören, otoriter ve merkezîyetçi siyasal kadrolar egemendir. Bu nedenle önemli sorunlar çözülemiyor ve gittikçe tehlikeli boyutlara varıyor

Türkiye'nin siyasal yaşamındaki devrimci, demokrat, değişimci, yenilikçi, halktan ve emekten yana olan evrensel değerleri esas olan sol demokratik, kitle partisi ihtiyacını karşılayacak ve ülke sorunlarının çözümü sağlayacak demokratik bir iktidarı oluşturmak için Halkın Demokrasi Partisi kuruldu

Halkın Demokrasi Partisi, işçilerin, işsizlerin, emeklilerin, dul ve yetimlerin, köylülerin, memurların, öğretmenlerin, demokratların, sosyal demokratların, sosyalistlerin, aydınların esnafın, zanaatkarların ve demokrasiden yana olan herkesin partisidir

HADEP'in amacı Türkiye'de demokrasiyi bütün kurum ve kurallarıyla kurup geliştirmek, bir bilgi ve refah toplumu yaratmak, hangi etnik kökene sahip olursa olsun Türkiye'de yaşayan geniş kitlelerin haklarını savunmak, onların istemlerini somut kazanca dönüştürmek, kazançları genişletmek ve kalıcılaştırmaktır. Bu amaç, küçük bir mutlu azınlığın dışında herkesin ortak isteği ve özlemidir. Onun için de, demokrasiinin yerleşmesinde, çağdaş bir refah toplumu düzeyinin yakalanmasında yararlı olan herkesin demokratik bir program etrafında birleşmesi, demokrasi ve kalkınma için ortak bir mücadeleyi yürütmesi gerekir

HADEP, yukarıda belirtilen amaca ulaşmak ve diğer program hedeflerini eksiksiz uygulayabilmek için Türkiye'de siyasal iktidara taliptir

İşte Halkın Demokrasi partisi bu anlayışla kurulmuştur

2- DUNYA VE TURKİYE'DE DURUM

Reel sosyalizmin çöküşü, Sovyetler Birliği ve Varşova Paktının dağılmasıyla birlikte, dünyadaki siyasal ortamda büyük değişiklikler oldu. "İki kutuplu dünya"nın oluşturduğu değerler sarsıldı. ABD, askeri ve siyasal bakımından güçlendi ve dünyanın güç merkezi haline geldi. Ekonomik alanda ABD, Batı Avrupa ve Japonya arasında rekabet arttı

ABD merkezli dünyada zenginler ve yoksullar biçimindeki bölünme daha da derinleşti. Sınıflar ve katmanlar arasında uçurumlar oluştu. Ülkeler ve bölgeler arası gelişme ve gelir farklı-

lıkları "Batı" lehine büyüdü. Afrika, Orta ve Güney Amerika ile Asyanın geri kalmış ülkelerinden "Batı"ya sürekli kaynak aktarılması sonucu, bu ülkelerin insanları her geçen gün daha da yoksullaşıyor.

"Batı" merkezli dünyada bölgesel savaşlar ve silahlanma yarışı artarak sürmekte, kaynakların önemli bir bölümü bölgesel savaşlara ve silahlara aktarılmaktadır. Bu durum ırkçı, şöven ve otoriter anlayışları beslemekte, dünyada barışı tehdit etmektedir.

Dünyanın zengin ülkelerinde, kapitalist sistemin yapısından kaynaklanan ekonomik ve sosyal sorunlar giderek ağırlaşıyor. İşsizlik, enflasyon, yabancı düşmanlığı, ırkçılık, uyuşturucu salgını, şiddet olayları, doğanın tahribi gibi insan doğasına aykırı sonuçlar artıyor.

Geri kalmışlık, ağır dış borçlar, yoksulluk, kuraklık, açlık, salgın hastalıklar, göç, bölgesel çatışmalar, silahlanma, ırkçılık, yabancı düşmanlığı, doğal dengenin bozulması ve insan hakları sorunlarının global nitelikleri, günümüzde daha çok ön plana çıkmıştır ve ancak uluslararası planda ortak çabalarla çözüme kavuşturulabilir.

Birleşmiş Milletler ve İnsan Hakları Evrensel bildirisi ile global bir nitelik kazanmış olan İnsan Hakları, günümüzde daha çok önem kazanmış ve ülkelerin iç işi olmaktan çıkmıştır. Bu aynı zamanda tüm halklar bakımından demokrasi sorununu yaşamsal hale getirmektedir.

Çünkü İnsan Halklarına saygı gösterilmesi tutarlı bir demokrasi olmadan mümkün değildir. Uluslararası planda insanlığın ileriye doğru yürüyüşü bu tablo içinde biçimlenmektedir. Dünya küçülmüştür ve insanlığın sorunları geçmişe göre çok daha ortaktır. Sorunların çözümü de ortak ele alınmak durumundadır.

Tek tek ülkelerde yaşayan demokrasiye ve insana aykırı tüm olaylar, dünya insanlığının ortak çözüm aradığı sorunlar durumundadır. Bu alandaki tepkiler ve kurumlaşmalar, yeterli olmamakla birlikte, gelişen ve güçlenen yön durumundadır. Katı merkezîyetçi, otoriter ve ulusal sınırlara hapsolmuş yönetimler iki yönden sıkıştırılmaktadır...

1- Uluslar ve devletler üstü kurumların ve sivil toplum örgütlerinin etkinliğinin artması ve,

2- Yerel parlamento ve yönetimlerin güçlenmesi veya güçlendirilmesi ihtiyacı...

Artık uluslararası hukuk, ulusal hukukun üstüne çıkmıştır.

Uluslararası kurumlar, ulusal kurumları doğrudan etkiler hale gelmiştir Uluslararası değerler, bu değerleri dikkate almayan devletlere dünya kamuoyunca dayatılmaktadır Yer yer etkili de olmaktadır

Dünyada ve tek tek ülkelerde insanlığın sorunlarının çoğalması ve karmaşıklaşması, sorunların tek tek ülkelerde bile tek merkezden çözümünü güçleştirmektedir Bu nedenle merkezî yönetimlerin görev, yetki ve sorumluluklarının önemli bir kısmını yerel yönetimlere devredilmektedir Yerel yönetimler, bu görev, yetki ve sorumluluk devrine uygun olarak yeniden örgütlenilmektedir Eyalet sistemi ve yerel parlamentolar dünyada yaygınlaşmaktadır

Dünyada bu gelişmeler olurken, Türkiye de ise dünyadaki gelişmelere karşı direnen katı merkezîyetçi, otoriter ve askeri karakterli devlet anlayışı egemenliğini sürdürüyor Mevcut devlet ve yönetim anlayışıyla sorunlar çözülüyor, çözülemeyen sorunlar birikiyor ve her on yılda bir yeni bunalım doğuyor Bu kısır döngü sürüp gitmektedir

Dünyadaki ve Türkiye'deki gelişmelere karşı direnen Türkiye Cumhuriyeti, üzerine oturduğu Osmanlı mirası ve askeri karakterinin de etkisiyle, bugüne kadar demokratik bir devlet olamadı Devletin ve siyasal kadroların bu niteliği, şu üç temel sonucu beraberinde getirdi

- Demokrasının bir yaşam biçimi olarak devlet ve toplum yapısına yerleştirilememesi ve demokrasiden korkulması,

- Kürt sorununda çözüm olmayan ret, inkar, asimilasyon ve zor politikalarında ısrar edilmesi, dolayısı ile sorunun çözümsüzlüğe terk edilmesi,

- Kapitalizmin ahlak kuralları bile bir yana atılarak ülke kaynaklarının yerli ve yabancı sermaye kuruluşlarına aktarılması ve emekçi yığınlar üzerindeki aşırı sömürünün daha da artırılması

Devletin kitlelere özgürlük ve demokrasi tanımayı göze alamaması ve baskı yolunu seçmesi Türkiye'nin sorunlarının çözümüne yardımcı olamadı, sorunları daha da ağırlaştırdı Devlet bu sorunları çözmek için gerçekçi adımlar atacağına, kendini kutsayıp insanın ve toplumun üstüne oturttu, baskıları artırarak çözüm bulmaya çalıştı Özgürlük ve demokrasi yönünde gelişen kitle mücadelesini bastırmak için devlet, baskıyı ve yasakçılığı esas aldı ve olağanüstü rejimlere başvurdu, toplumda her türlü demokratik muhalefeti ve ilerici sesi bastırarak sorunlardan kurtulmaya çalıştı

Emekçi yığınların acımasızca sömürülmesi ve yoksullaştı

rılması pahasına, dış ödemeler dengesi düzelmediği gibi ekonomi bir bütün olarak dar boğazdan kurtarılamadı. İşsizlik artmıştır, enflasyon çok yüksek düzeylerde seyretmektedir. Sınıflar arası gelir dengesizliği çok daha büyümüştür. Ücretlilerin ulusal gelirden aldıkları pay yarı yarıya düşerken sermaye gruplarının payı ise katlanarak büyümüştür. Yoksulluk artmış; halkın büyük çoğunluğu geçim sıkıntısı içinde bunalmış durumdadır.

Gelişmeler ekmek ve demokrasi arasındaki bağı toplum bilincine çıkardı ve halk yığınları açısından öğretici oldu. Ancak, toplum değişim istemini kanalize edecek bir örgütlenmeye sahip değildir. Baskıyla susturulmuş çalışan kitleler, Türkiye'deki politik güçler tarafından kaba biçimde aldatılmış; yığınların demokrasi ve değişim istemi heba edilmiştir.

Dünyada yaşanan değişimlere rağmen, Türkiye'de yönetim anlayışı değişmedi, İnsan Hakları ve demokrasi yönündeki eğilimlerin güç kazandığı bir dönemde, Türkiye'deki egemen politik güçler hala soğuk savaş dönemine özgü baskı ve propaganda yöntemleriyle sonuç almaya çalışıyorlar.

Kitlelerin demokrasi ve değişim isteklerine sözcü olabilecek ve bunu gerçekleştirebilecek nitelikte bir örgütlenmenin olmaması ve bu yönlü çabaların devletçe engellenmesi kısır bir döngüdür. Bu çıkmazı aşmanın yolu; gerçek demokrasi ve değişimden yana olan güçleri seferber etmek ve sağlıklı bir kanala yöneltip örgütlü birliğini sağlamaktır.

Uzun yıllardır ekonomik sorunlar içinde kitleleri bunaltan, işçilere, memurlara, köylülere, aydınlara, gençlere, kadınlara ve diğer ara katmanlara baskı, yasak ve zulümden başka bir şey vermeyen bu düzen değişmelidir. Bunun anahtarı da DEMOKRASİ'dir. Demokrasi içinde yığınlar gerçek eğilimlerini ortaya koyabilir, sorunlarına çözüm bulabilirler.

Çağdaş, çoğulcu ve katılımcı bir demokrasinin önündeki engellerin aşılması; ırkçı, şöven, tutucu ve otoriter güçlerin etkisizleştirilmesi, değişimin yollarının açılabilmesi ancak demokrasi ve değişimden yana olan yığınların özlem ve isteklerini yansıtan, bu güçleri en geniş biçimde bağrında toplayan, en geniş güçleri bir araya getirebilecek politikalar üreten kitlesel bir partiyle gerçekleşebilir.

İşte, Halkın Demokrasi Partisi böyle bir değişimi gerçekleştirmeye adaydır. Bunun için özgürlükten, demokrasiden, barıştan adil bir ekonomik ve toplumsal yaşamdan yana olan tüm toplum kesimlerini kendi saflarında örgütlemek amacındadır.

HADEP, toplumda demokrasi için ciddi bir savaşım verebilmenin ön koşulunu kendi içinde gerçek bir demokratik yapı ve işleyiş sağlamakta görür. Bu nedenle parti içinde düşünce ve tartışma özgürlüğünü esas alır; her türlü anti-demokratik baskıcı yöntemi dışlar.

HADEP, Demokrasi ve değişimden yana olan; baskıya haksızlığa karşı çıkan; kitlelerin aldatılmasına son vermek, ülkenin ve toplumun çehresini değiştirmek isteyen tüm emekçileri, aydınları, yurtseverleri, barışseverleri ve çevrecileri ortak amaca ulaşmak için saflarında birleşmeye ve görev almaya çağırır.

3- ÖZGÜRLÜK DEMOKRASİ VE DEĞİŞİM İÇİN

A-KÜRT SORUNUNA BARIŞÇIL VE ADİL ÇÖZÜM

Türkiye'de demokrasinin ve barış ortamının gerçekleşmesi öncelikli olarak Kürt sorunun çözümüne bağlıdır. Kürt sorunun çözümü için bekleyecek zaman yoktur. Çağdaş, Katılımcı, İnsan Haklarına dayalı, demokratik çözüm kanalları açılarak değişimin önündeki engeller temizlenecektir. Sorunun şiddete dayalı çözüm ile bastırılması olanaksızdır. Şiddet politikası ülke kaynaklarının heder olmasına yol açmakta, ekonomik ve toplumsal gelişmeyi önlemektedir. Sorunun barışçıl çözüm yolunun açılması için, öncelikle devletin sorunu şiddetle bastırma politikasını terk etmesi; Kürt sorununun çözümüne ilişkin görüşlerin dile getirilebileceği özgür bir tartışma ortamının sağlanması gerekir. Olağanüstü hal yasası, bölge valiliği, Köy koruculuğu gibi kurumların tüm yasal dayanakları ile birlikte ortadan kaldırılması, bölgedeki aşiretlerin silahlandırılması uygulamasına son verilmesi ve özel militarist örgütlerin dağıtılması demokrasinin bir gereğidir.

Partimiz, Kürt sorununda çağdaş, evrensel, uluslar üstü hukukun ilkelerine uygun olarak, eşitlik temelinde adil bir çözüm getirecek; ekonomik, politik, kültürel her alanda, her türlü sömürü, baskı ve eşitsizliğe son verecektir. Kışla, cezaevi, karakol yapımına, mayın tarlalarına ve silahlara harcanan paralar ülkenin onarılması ve kalkınması için harcanacak; yıllardır süregelen ağır baskı ve sömürü politikası nedeniyle yıkıma uğrayan ekonominin gelişmesi sağlanacaktır.

Dil, Kültür ve eğitim alanında bugüne kadar süren ağır baskıları, asimilasyon çarkının yarattığı çorak ortamı ve büyük eşitsizliği gidermek için özel çabalar gösterilecektir. Eşitlik temelinde barışçıl ve demokratik yöntemlerle Kürt sorununa adil bir çözüm getirmek Partimizin temel amaçlarından biridir.

B- DEMOKRATİK DEVLET VE TOPLUM

Hukuk devleti olmanın temel koşulu; anayasanın ve yasaların, bugün evrensel nitelik kazanan temel hukuk kurallarına ve demokratik ilkelerine uygun olmasıdır. Hukuk devleti insan hak ve özgürlüklerinin temel güvencesidir.

Egemenlik; demokratik sivil toplum esaslarına, hukuk devleti kurallarına uygun, insan hakları ve hukukun genel ilkele-riyle sınırlı olarak, halkın meşru temsilcileri eliyle kullanılacaktır.

HADEP atananları, seçilmişlere oranla daha etkin bir ko-numa getiren, demokrasiye aykırı kurum ve kuralların kaldırıl-masını, devlet görevlilerin insan haklarına saygılı, hukukun üs-tünlüğü ilkelerine bağlı olmalarını sağlayacak etkin bir denetime imkan verecek hukuksal ve siyasal düzenlemeler ya-pılmasını temel görevlerinden sayar.

İnsan hak ve özgürlüklerinin tam olarak gerçekleşebilmesi için, kişinin ekonomik ve sosyal baskılardan kurtarılması; in-san onuruna yaraşır bir yaşam düzenine kavuşturulması; Parti-mizin asıl amacıdır.

İnsanın özünden doğan haklarını kullanabilmesi ve insanın özgürce gelişebilmesi için zorunlu bulunan kişisel, siyasal hak ve özgürlükleri ile; ekonomik, sosyal ve kültürel hak ve özgür-lüklerin etkin bir biçimde kullanılmasını sağlayacak toplumsal ve siyasal bir yapılanma oluşturulacaktır.

Kitlelerin örgütlenmesi. i ve katılımcılığını engelleyen ya-sal ve siyasal engeller kaldırılacak, onların kendi kaderleri üze-rinde söz sahibi olmalarını sağlayacak demokratik sivil örgüt-lenmeler desteklenecektir.

Gerçek bir demokrasinin gereği olarak: Düşünce suç ol-maktan çıkarılacak, basın yayın gerçek anlamda özgür olacak, her türlü politik örgütlenmenin önündeki engeller kaldırılacaktır. Bağımsız ve güvenceli yargı gerçekleştirilecek, hukuksal sistem çağdaş ve ilerici demokrasiye uygun bir biçimde yeni-den düzenlenecektir.

Devlet ve Toplumun Demokratikleştirilmesi için:

a- Kürt sorununun adil, demokratik ve barışçıl çözümünün önündeki engellerin kaldırılması yönünde gerekenler yapılacaktır.

b- 1982 anayasası demokratikleşmenin önündeki en büyük engellerden birini oluşturmaktadır. Bu anayasa tümüyle değiştirilmeli; demokrasiye işlerlik kazandıracak yeni bir anayasa, bütün toplum kesimlerinin ve toplum güçlerinin serbestçe tar-

tışmaya katıldığı, demokratik ve özgür bir ortamda hazırlanmalıdır.

Partimiz, militarist ve totaliter yönetimler kurulmasına imkan vermeyen; insan hak ve özgürlüklerine dayalı; çoğulcu ve katılımcı; sosyal hukuk devleti ilkelerine bağlı; devleti halkın hizmetinde gören, demokratik sivil toplum anayasasının hazırlanması ve kabulü için gerekli her türlü çabayı gösterecektir. Ancak bu niteliklere sahip bir anayasa ile kalıcı bir demokrasi- nin kurulabileceği bilincinde olan Partimiz, kişi hak ve özgürlüklerinin güvencesini, anayasal güvencelerin yanısıra, kitlelerin bilinçli ve örgütlü gücüne dayandırılacaktır.

c- Parlamento, bütün toplumsal kesimlerin, grupların ihtiyaçlarının ve sorunlarının tartışıldığı ve çözümlerin üretildiği bir platform olmalıdır. Böyle bir parlamentonun oluşturulabilmesi için Partimiz, üzerine düşen görevi yerine getirecektir. Çoğulcu ve katılımcı bir siyasal rejimin kurumlaşması amacıyla Siyasal Partiler ve Seçim Yasası yeniden düzenlenecektir. Siyasal iktidarın, Milli Güvenlik Kurulu gibi atanmışlar ve militarize güçler tarafından kullanılmasına imkan veren kurum ve kurallar kaldırılacak, yönetimin sivilleşmesi sağlanacaktır.

d- Yerel yönetimlerin yetkileri arttırılacak; yerel yönetimler üzerinden merkezi yönetimin vesayeti kaldırılacaktır. Yerel yönetim organlarının demokratik işleyişini engellebileyecek her türlü müdahaleye son verecek gerekli yasal düzenleme ve güvenceler getirilecektir. Halkın etkin katılım ve denetimini sağlayacak bir yerel yönetim anlayışı egemen kılınacaktır. Merkezi idare küçültülürken, yerel yönetimlerin, belediye, il ve ilçe meclisleri yerel parlamentolar statüsüne kavuşturulacaktır. Bu anlayışa uygun olarak Vali, Emniyet Müdürleri ve Kaymakamların seçimle iş başına getirilmeleri sağlanacak, eğitim, sağlık ve iç güvenlik yerel yönetimlerin yetki alanına alınacaktır.

e- Toplum yaşamının şiddetden arındırılması bir zorunluluktur. Bunun için öncelikle devletin, hukukun üstünlüğü ilkesine uygun davranması gerekir. Denetlenemeyen ve yetkisini yasalardan almayan hiç bir kurumun devletin içinde yeri olamaz.

f- Yargıda tam bağımsızlık sağlanacaktır. İddia-savunma-hakim üçlüsü eşit ve aynı düzeyde kabul edilecek, duruşma salonlarında müdafilerin yeri iddia makamı ile eşit olacaktır. Adil yargılanma hakkı mutlak sağlanacaktır. DGM'ler ve özel yasalarla kurulmuş, tabii hakim ilkelerine aykırı mahkemeler ortadan kaldırılacaktır.

g- Mezopotamya, Hitit ve Batı Anadolu gibi büyük uygar-

lıkların mirasçısıyız Tarihsel mirasımıza sahip çıkılacak ve onun çoğulcu yapısı korunup geliştirilecektir Kültürel ve sanatsal etkinlikler desteklenecek ve yaygınlaştırılacaktır Herkesin kültürel yaşama katılması ve kültürel alanda uluslararası ilişkilerin ve işbirliğinin geliştirilmesi için gerekli önlemler alınacaktır Güzel sanatların eğitiminde evrensel ölçüler esas alınacaktır Sanatçı ve sanat eserleri korunacak, sanatçıya, özgür bir ortamda yaratıcılığını geliştirmesi için olanaklar sağlanacaktır Türkiye'nin onayladığı uluslararası sözleşmelerde asimilasyona karşı olunacağı taahhüt edildiğinden, asimilasyon politikasına son verilecek ve bu politikaların yol açtığı olumsuzlukların giderilmesi için gerekli önlemler alınacaktır Kültür yaşamı üzerindeki emperyalist, ırkçı ve şöven milliyetçi baskılar kaldırılacaktır

h- Devlet ve toplum laik ve demokratik esaslara uygun olarak yeniden yapılandırılacaktır Dınler ve mezhepler arasında ayırma yol açan bugünkü politikalara son verilecektir Dını inançlardan herhangi birine mensup bir topluluğun, diğerleri üzerinde baskı kurmasına izin verilmeyecek, laiklik ilkelerine uygun olarak, hepsine eşit davranılacaktır Çağdaş demokratik toplumlarda olduğu gibi din ve devlet işleri birbirinden gerçek anlamda ayrı olacaktır Dının devlet işlerine karışması kesinlikle önleneyeği gibi, halkın dını inançlarına, en geniş anlamıyla saygılı olunacaktır Hiç bir dını inancın veya felsefi görüşün diğerleri üzerinde baskı kurmasına imkan verilmeyecek, çeşitli dını inanç gruplarına karşı eşit davranılacaktır

ı- Eğitimin demokratikleştirilmesi, ırkçı, şöven anlayış ve unsurlardan arındırılması, eğitimde bölgeler ve sınıflararası eşitsizliklerin giderilmesi, bütçeden eğitime ayrılan payın büyük oranda artırılması, eğitimin düzenlenmesinde, yürütülmesinde yerel yönetimlerin ve sivil toplum örgütlerinin söz sahibi olması sağlanacaktır, sisteme uygun tek tip insan yaratma amacına yönelik eğitim anlayışı terkedilecektir Özgürce düşünebilen kişilikli insan yaratabilme eğitimin amacı olacaktır Çağdaş demokratik, özgür ve özerk bir üniversite yaratılarak bilimin hizmetine verilecek ve yetişkin insan ihtiyacının karşılanması hedeflenecektir

j- Ülke çapında sağlık örgütlenmesi yaygınlaştırılarak, herkesin sağlık hizmetlerinden en iyi şekilde yararlanmasını sağlayacak bir sistem kurulacak ve bunun alt yapısı oluşturulacaktır Bunun için bütçeden yeter miktarda pay ayrılacaktır Sağlık hizmetlerinin ticarileşmesi önleneyecektir Koruyucu hekimlik hizmetlerine öncelik veren kamu hizmeti niteliğinde bir sağlık politikası uygulanacaktır

k- Herkesin içinde insanca yaşayabileceği bir konutta otur-

ması sağlanacak, bunun için, mevcut yerleşim birimleri bu amaca uygun olarak yeniden düzenlenirken, yeni ve çağdaş yerleşim birimleri de oluşturulacaktır Kentleşme, arsa üretimi ve projelendirilmesi önceden planlanacak ve kooperatifleşme islah edilip yaygınlaştırılacaktır

l- İnsanlık suçu olan işkenceyi önlemek için gerekli yasal düzenlemeler yapılacak, idari önlemler alınacaktır Toplumumuzda işkence kurbanı, toplumu ve kendisini aşağılatan işkenceci olmayacaktır Cezaevleri eğitim kurumlarına dönüştürülecek, cezasını bitirenler sabikalı sayılmayacak ve toplum içindeki onurlu yerlerini almaları sağlanacaktır

m- Tüketim toplumlarının aşırı tüketme ve sermayenin aşırı kar hırsı doğal kaynakların sorunsuzca kullanılmasına ve doğal dengenin bozulmasına neden olmaktadır Bizler, çocuklarımıza, torunlarımıza mutlu yaşayabilecekleri temiz ve sağlıklı bir çevre, doğal dengenin korunduğu bir dünya bırakmak zorundayız Sanayileşme, kentleşme, ekonomik büyüme ve kalkınma, turizmin gelişmesi bu amaca uygun olarak gerçekleştirilecektir Doğal dengeyi bozan ve çevreyi kirlüten hiç bir ekonomik faaliyete izin verilmeyecektir Çevreyi kirlenme ve doğal dengeyi bozma fiillerine ağır ceza ve ekonomik yaptırımlar uygulanacaktır Konuyla ilgili uluslararası iş birliğine gidilecektir Özellikle geri kalmış ülkelerin, sanayi ülkelerinin çöplüğü yapılımasını engellemek için etkin politikalar ilzlenecektir

n- Geniş kitlelerin sistemli, düzenli ve bilimsel bir biçimde spor yapabilmeleri için gerekli önlemler alınacaktır Jimnastik, yüzme ve atletizm gibi yaş guruplarına dönük temel sporlara öncelik verilecektir Spor uzmanı yetiştirilmesinde, çok yönlü spor tesislerinin yapılmasında, yeterli malzeme sağlanmasında, sporcuların beslenme ve sağlık ihtiyaçlarının karşılanmasında devlet, yerel yönetimler ve spor kulüpleri arasında sıkı işbirliği sağlanacaktır

o- Kadın-erkek eşitliğini yadsıyan ve kadını toplumsal yaşamdan dışlayan eğitim önlenecek, yasalardan kadın-erkek eşitliğine aykırı tüm kurallar ayıklanacak, kadının toplumsal yaşamın her alanında erkeklerle eşitliğini sağlayacak olan ekonomik, sosyal, kültürel ve hukuksal önlemler alınacaktır Erkek ideolojisinin egemen olduğu toplumun yerleşik davranış kalıplarıyla değer yargılarını ve inançlarını değiştirecek eğitim çalışmalarına özel önem verilecektir Toplumsal ve doğal bir görev olan analık kurumu güvence altına alınacaktır

Toplumun doğal ve temel birimi olan aile korunacaktır Ailenin huzur ve refahı, ana ve çocuk sağlığının korunması, ailenin eğitimi için gerekli her türlü önlem alınacaktır Ana ve ço-

çuk sağlığına, bakım ve eğitime gereken önem verilecektir. Eşlerin özgür oluru olmadan hiç bir evlilik bağı kurulmayacaktır. Uluslararası sözleşmelere konulan çekinceler kaldırılacaktır.

p- Çalışanların sendika kurma, seçme, grev ve toplu sözleşme haklarının önündeki tüm engeller kaldırılacaktır. Sendikasızsız işçi çalıştırmak yasaklanacak, tüm çalışanlar sosyal güvenceye kavuşturulacak, iş güvenliği ve işçi sağlığı yasal garantilere bağlanarak fiili önlemler alınacaktır. Lokavt yasaklanacaktır. İLO sözleşmesi esas alınacak, tüm kamu çalışanlarının toplu sözleşmeli ve grevli sendikal hakları tanınacaktır.

r- Yarınlarımızın sahipleri olan gençlerimiz, düşüncelerini açıklayabilmenin, tartışmanın, örgütlenmenin, düzeni kıyasıya eleştirmenin ve demokratik başkaldırının en geniş anlamıyla serbest olduğu hoşgörülü bir özgürlük ortamında yetişeceklerdir.

Gençlere ailede, okulda, iş yerinde, ülke yönetiminde söz hakkı verilecek, kararlara katılmaları sağlanacak ve kişiliklerini geliştirebilecekleri bir ortam yaratılacaktır. Gençlerin ruh ve beden sağlığını korumak, eğitim ve iş olanakları sağlamak, boş zamanlarını değerlendirmek için gerekli önlemler alınacaktır. Seçme yaşı 18, seçilme yaşı 25 olacak; seçme ve seçilmenin önündeki her türlü yasal engel kaldırılacaktır.

s- Özürlülere yapabilecekleri iş verilecek ve kendi yaşamlarını kendilerinin üretmesi ortamı sağlanacaktır. Özürlülerin eğitimi üzerinde önemle durulacak; yaşlı, dul ve yetimlere kimsesizlere ve muhtaçlara devletçe yeterli destek mutlak sağlayacaktır.

t- Çocukların beden ve ruh sağlığını bozan veya olumsuz etkileyen koşullar ve değer yargılarının ortadan kaldırılması için özel çaba sarfedilecektir. Uluslararası sözleşmelerde bağitlanmış ÇOCUK HAKLARI'nın eksiksiz olarak Türkiye'dede uygulanması gerçekleştirilecektir. Çocukların sağlıklı eğitimi sağlıklı gelecek demektir. Bunu gereği olan önlemler alınacaktır.

4- DEMOKRATİK VE KATILIMCI EKONOMİ:

Türkiye ekonomisine, uluslararası ve onlarla işbirliği yapan yerli tekeller egemendir. Yabancı ve yerli tekellerin çıkarlarına göre yürütülen ekonomik politikalar, sanayiye çöküntüye götürmüş, sanayinin gelişmesini önlemiş, yatırımları azaltmış, enflasyonu azdırmıştır. Türkiye, her alanda tekelleşmeye göz yuman ülkelerden biridir. Tekeller, iletişimden siyasete kadar başka pek çok alanı da denetleyebilecek, yönlendirebilecek ve örgütleyebilecek bir güce ulaşmıştır.

İç tekeller, dış tekellerle de işbirliği yaparak, hem güçlerini artırmakta, hemde toplumun dış denetimine kanal açmaktadırlar. Bu gelişmeyi denetim altına alacak düzenlemelerin projelendirilmesine ihtiyaç vardır.

Ekonomik sorunların giderek artması, işsizlik, yüksek enflasyon, pahalılık gibi sorunların çözüme kavuşturulamamasının altında yatan en önemli nedenlerden biri ise, ekonominin geniş halk yığınlarının çıkarları doğrultusunda ve onlar tarafından demokratik bir biçimde yönlendirilememesidir.

Sömürü, talan ve savurganlığa dayalı ekonomik sistem, enflasyon adı altında, devlet eliyle yönlendirilmektedir. Uygulanan politikalar kitlelerin soyulması işini çığrından çıkarmıştır. Bu nedenle, Türkiye'deki ekonomik düzen, adil ve demokratik bir yönde yeniden temellendirilecek; ekonomik karara açıklık, önceden bilinirlik, tutarlılık, nesnellik ve toplumsallık kazandırılacak; ekonomi bürokratik engellerden arındırılacak; bunları başarabilmek için de demokratik, katılımcı ve yönlendirici plan ve programla toplum içinde oluşan fiyat ve piyasa işleyişine ilişkin projeler yapılacak ve hayata geçirecektir.

Bu anlayışla yabancı sermayeye karşı, ülkenin gerçek anlamda kalkınmasına hizmet edebilecek, toplumun tümünü kucaqlayabilecek bir refahın ve kalkınmanın sağlanabilmesi hedeflenecektir.

Ekonomik yaşama, yoksul halk yığınlarından yana müdahale edilecek ve köklü değişiklikler yapılacaktır. Tekellerin oluşması ve güçlenmesi önlenecek, ekonomik yaşamın planlanmasında; sivil toplum örgütlerinin ve yerel yönetimlerin katılımı ve denetimi sağlanacaktır.

KİT'ler, çalışanların yerel yönetimler üretici ve tüketici temsilcilerinin de katılımı sağlanarak, demokratik ve özerk bir yönetim yapısına kavuşturulacaktır. KİT'ler aracılığıyla az gelişmiş bölgelerin talan edilmesi önlenecek; bu kuruluşlar, az gelişmiş bölgelerin kalkındırılması ve kalkınmaya yönelik yatırımların yapılması yönünde değerlendirilecektir.

Sömürüye, talana, yağmaya ve savurganlığa dayanan ekonomik sistem için de oluşan asalak ve yapay sömürücü sınıfların KİT'ler kanalıyla beslenmesi engellenecek, bu kuruluşlar, Siyasi Partilerin arpalığı olmaktan çıkarılacaktır.

Sanayileşmede, çevrenin kirlenmemesi ve doğal dengenin bozulmaması, tarıma elverişli arazilerin tahrip edilmemesi hedefi gözetilecektir. Sanayileşmede bölgeler arası dengesizlikler gözetilerek, yatırımın birçok değişik merkezlere dağıtımını sağlanacaktır. Bütçeden, üretime dönük yatırıma azami pay ayrılacaktır.

caktır. Üretim artırılması ve kalitenin yükseltilmesi sanayileşme politikasının esası olacaktır.

Enflasyonist teşvik önlemlerinden ve tüketicinin zararına olacak önlemlerden kaçınılarak; tüketicilerin, kendi çıkarlarını korumak ve ekonomik yaşama katılmalarını sağlayacak önlemler teşvik edilecektir.

Esnaf ve zanaatkarları, küçük sanayi ve ticaret için koruyucu önlemler alınacaktır.

Bölgesel, demokratik ve özel kalkınma planlarıyla, bölgeler arası gelir farklılıkları giderilecek; batıya akan sermaye, beyin ve emek göçünün önlenmesi için özel önlemler alınacak, kamu yatırımlarına ağırlık verilecektir.

Toprak ve tarım reformu yapılacak, topraksız çiftçilerin yeterli toprağa sahip olmaları sağlanacak; tarım kooperatiflerinin kurulması özendirilecek; hayvancılık ve tarım desteklenecektir. Ormanlar ve orman köyleri korunacak, yeni orman alanlarının oluşturulması teşvik edilecektir.

Adil gelir dağılımı sağlayacak etkili, ciddi ve çağdaş bir yetki sistemi getirilecek, kişinin kendisi ve ailesinin sağlık ve huzuru için gerekli olan beslenme, giyim, konut ve tıbbi bakım ihtiyaçlarını karşılayacak gelir miktarından vergi alınmayacak, çalışkan halk kesimlerinin yararına olacak bir vergi sistemi getirilecektir. Türkiye geneline göre fert başına düşen Milli Gelir'den çok daha az pay alan bölgelerdeki ağır vergi, bu oransızlık göz önünde tutularak yeniden ayarlanacaktır. Emeğe gelir bölüşümünde hak ettiği pay verilecektir.

Ekonomik verimliliğin temel faktörü insandır. O nedenle, yetişkin emek ve kafa gücünün artırılması için her türlü önlem alınacaktır. Kişi başına üretim düzeyinin gelişmiş ülkeleri yakalaması hedeflenecektir

5- ULUSLARARASI DURUM VE DIŞ POLİTİKA

Halkın Demokrasi Partisi, uluslar arası planda silahsızlanmayı ve barışı, bölgesel sorunlara ortaklaşa çabalarla adil çözümler bulunmasını, ulusların kendi kaderlerini özgürce belirleme hakkının gerçek anlamda hayata geçirilmesini, insan haklarının ve demokrasinin geçerlilik kazanmasını, doğal dengenin bozulmasının önüne geçilmesini, geri kalmış ülkelerin ağır borç yükünden kurtulmasını ve bu ülkelerin ekonomik, sosyal ve kültürel yönden gelişimini, açlık ve kuraklık sorununa çözüm bulunmasını, tüm ülkelerde sosyal hakların genişlemesini ve geçerlilik kazanmasını savunacak; bu sorunların çözümünü için militarizme, faşizme, ırkçılığa ve yabancı

düşmanlığına karşı insanlığın iş birliğini ve ortak mücadelesini sağlayacak etkin kurumların oluşması için çaba harcayacaktır.

Uluslararası ilişkilerde, genel silahsızlanma ve barış girişimlerine paralel olarak, bölgesel savaşların sona erdirilmesi ve nedenlerinin ortadan kaldırılması, adil bir dünya ekonomik sisteminin kurulması amacımızdır. Karşılıklı yararları ve ulusal hak eşitliğini esas alan ilişkiler geliştirilecektir. Halkların kendi kaderlerini özgürce belirleyebilmeleri savunulacak ve desteklenecektir.

Dünya barışını sağlamak ve halkların yaşam düzeyini yükseltmek için askeri harcamaların azaltılması gerekir. İnsanlık için büyük bir tehdit oluşturan nükleer ve kimyasal silahların üretimine son verilmelidir. Dünyamızda ve bölgemizde barış ve güvenliğin sağlanması için çalışılacaktır. Savunma harcamalarında indirim yapılması ve askerlik hizmetinin zorunlu olmaktan çıkarılması için Partimiz gereken çabayı harcayacaktır.

Devletin temel işlevi, bireylerin ve toplumun haklarını ve çıkarlarını gözetmek ve korumaktır. Oysa Türkiye'de yaşayanların hak, hukuk ve çıkarların ihlaline karşı gerekli duyarlılık gösterilmezken, "soydaş" politikası adı altında şövenizm körüklenmekte ve komşu ülkelerin iç işlerine müdahale boyutuna varan tutumlar içine girilmektedir. "Soydaşlık", yurttaşlık kavramının önüne geçmiş ve adeta "soydaşlık" bir imtiyaz halini almıştır. Yurttaşlardan esirgenen pek çok devlet imkanı "Soydaşların" hizmetine sunulmuştur.

Dünyada daha adil bir düzenin kurulması Partimizin temel ilkelerindedir. Ancak her ne ad altında olursa olsun saldırgan, yayılcı ve yurttaşların genel çıkarlarına zarar verici bir dış politikayı desteklememiz ve onaylamamız mümkün değildir.

Orta Doğu'da silahsızlanmaya gidilmeli ve kalıcı bir barış sağlanmalıdır. Orta Doğu'da kalıcı barışın sağlanması ancak, halkların serbestçe kendi kaderlerini tayin haklarına kavuşmaları, teokratik ve totaliter yönetimlerden kurtularak bölgede demokrasinin kökleşmesiyle mümkündür.

Partimiz, programını yaşama geçirmek için var gücüyle mücadele edecek ve mevcut sisteme karşı tüm güçleri programı etrafında buluşturmak amacı ile çaba sarfedecektir.

Düzenden zarar gören ve haksızlığa uğrayan işçileri, köylüleri, esnafları, aydınları, tüm yurtseverleri Partimiz saflarında örgütlenmeye ve mücadeleye çağırıyoruz.

Partimiz statükonun değil değişimin partisidir. Partimiz, devleti değil, insanı ve toplumu esas almaktadır.

